

GOBIERNO DE
MÉXICO

EDUCACIÓN
SECRETARÍA DE EDUCACIÓN PÚBLICA

Dirección Académica

**Di fudi günehi 'ne di o'ti nge
ma hña. Nuhü Xäntho**

Empiezo a leer y escribir
en mi lengua. Otomí de la Sierra

**Tsukuä nubü hüts'i 'me'ä dä
'yo'te rä 'yo'tä n'tanni**
Instructivo del aplicador

Munts'ä tsukuä ng en'ä mfädi 1
Formativa 1

MEVyT IB BE1F1.18.07.18

Tsukuä nubu hüts'i 'me'ä dä 'yo'te rä 'yo'tä n'tqanni

Nunä tsukuä tengü gi hokä 'na 'mefi bi 'to'te pa ge'i, ge di ntheui'ä ja mudi tsukuä en'ä 'me'ä bi bädi nuyä jä'i ge xädi ja pe'ma he'mi *Di fudi gä nehi 'ne di o'ti nge ma hñña. Nuhü Xäntho.* MIBES 1 nge MEVyt Jä'i Yonhñña. Nunä n'to'te nu'mu ya jua'ä Munts'ä xekä 'mefi 3 nge Ntheke 1 ja rä He'mi däjä'i. Bëni nge nu'ä tsukuä en'ä mfädi geä **ot'ä zehe** yä däjä'i.

Mahyoni ge gi nemanho nunä tsukuä tengü gi hokä 'na 'mefi pagi xip'u yä jä'i haranja ni 'yehë dä hnehi 'ne dä 'yo'tä di dädi nu'bu ja tsukuä en'ä mfädi.

'Yot'nä bä ëkua:

- a) **Nu'ä dä 'tot'mu yä mi ts'utho dä 'to'tä tsukuä en'ä 'me'ä bi bädi.**

- 'Me'to gi 'ya'u hyü yä tsukuä bu ja rä pe'mi ä Tsukuä nge en'ä mfädi padä fädi 'me'ä xä ma njaspän'teni, nuya gehya: Tsukuä nubu hüts'i 'me'ä dä 'yo'te rä 'yo'tä n'tqanni, 'Mepu di 'taxä rä tsukuä en'ä mfädi.
- Nuya yä tsukuä gi 'yapä hä wenda di da'tu yä Tsukuä en'ä 'me'ä bi bädi nu'bu ja Ngü Ngurpa Xädi Däjä'i.
- Äx'ä nge nu'u hyü yä tsukuä dä 'na'tu yä nhamfëni: rä thühü ä m'enxädi, rä thühü ä hñña 'ne rä hmepia. Ge'mu nuna nsöke hingä 'naigü'wi yä tsukuä di hospe hingä ge'ä rä nhyan*diwi'ä* tsukuä en'ä mfädi, jangeä hinda za da ma n'to'te.
- Äx'ä tsukuä en'ä mfädi nge wä üni dä 'to'te, thädi 'ne gi äx'u ni nthädi ko 'Mepu di 'taxä rä tsukuä en'ä mfädi pagi tin'u tsaq di hën'i ngü'ä 'to'te 'ne nu'ä da ma n'teni 'nagu'na bu ja yä n'tqani.

- Hyandbu ja tsukuä en'ä mfädi ge'mu nu'ä hñä oxi ge'mu nu'ä rä mpewi geä ni 'yë'ä. Ge'mu 'nanyo ä hñä di geä hñä bu ja ni 'tuhnini oxi ge'mu nu'ä hüxpu hingi 'kä 'yapä mfatsi'ä di dat'yä munts'ä tsukuä nge en'ä mfädi nubu ja ni Ngü Ngurpa Xadi Däjä'i padi ponhñä nu'ä ne däman'u yä hñä oxi ma ge'u yä 'koi.

ä) Nu'mu 'to'tä tsukuä en'ä mfädi.

- Juatpä rä mfädi 'nangu'na yä jä'i nubu ja xekä hñä nhämfëni nge hüxpu ja tsukuä en'ä mfädi.
- Xi'u yä jä'i nge nuna tsukuä eni 'me ga'tho bi bäd*i* ja pe'ma he'mi, 'ne'ä di 'medi di xadi pa dä za di deki xänho nu'ä ntho'mi.
- Xi'u nge nu'ä tsukuä en'ä mfädi bi 'to'te ko nge'ä ni hñä 'ne pa 'nangu'na yä n'tanni dä ma nthädi ko ñuhü Xäntho.
- 'Yü'tä tsukuä en'ä mfädi u yä jä'i 'ne gi xifi nge dä za dä 'yan'äi nu'u di hëmbi ge'mu hïngi pädi ha rä nja u yä n'tani.
- Nehi ko yä jä'i 'mepu di hok'na rä 'mefi 'ne kaxfëni nge dä bäd*i* hadi 'yot'na rä 'mefi: pehni, 'yo'ti, 'ne gi nambä 'yü, pe ge'mu hïngä gel'ä ngü'ä, tsapi gi thätpä yä n'tani pe hïngi xipi ha rä nja di dädi.
- Un'u yä tsukuä en'ä mfädi yä jä'i pa gese'u dä dädi.
- Xifi nge dä nehi xä nho 'nangu'na yä n'tani, 'ne dä dädi ko 'na n'to'ti xtä nho 'ne ko n'to'tä za pa dä za dä düki.
- Ge'mu ja'ä hingi pä'ä jä'i pa dä dä'u yä n'tanni ja tsukuä en'ä mfädi, xipi tengu di 'yo'te.

a) Nu'mu bi wa'ä 'to'tä tsukuä en'ä mfädi.

- Nu'mu bi wa'ä 'mefi, un'ä njamadi'ü yä jä'i nge nu'ä rä njats'edi xä 'yüdü.
- Äts'ü hangü bi dädi xä nho ja tsukuä en'ä mfädi ko 'ne'ä 'Mepu di 'taxä rä tsukuä en'ä mfädi.

Nu'mu gi nehi 'ne gi kohmi xä nho'ä tsukuä nubu hüts'i tengü gi hokä 'na 'mefi, dä za gi ma ko mate nt'ëk'ëi 'ne nu'ü yä jä'i hïndi hëi dä dä'ä tsukuä en'ä mfädi.

Rä nwadi ä Tsukuä nubu hüts'i 'me'ä
dä 'yo'te rä 'yo'tä n'tanni nge en'ä 'me'ä bi bädi

Fin del Instructivo del aplicador
para la evaluación formativa